

การวิจัยและพัฒนาสถานีโทรทัศน์ชุมชน “พะเยาทีวี” The Research and Development of Community Television Station of Phayao TV

ชัยวัฒน์ จันธิมา¹, สหัทธยา วิเศษ²

Chaiwat Chantima¹, Sahathaya Wiset²

สถาบันปวงพัฒนวิทยาพายว¹, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา²

Phayao Forum Institute¹,

Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Phayao Campus²

Corresponding Author, E-mail: chaiwatby009@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิจัยและพัฒนาแบบการบริหารจัดการสถานีโทรทัศน์ชุมชนที่เข้มแข็งและหยั่งยืนได้ด้วยตนเอง เพื่อออกแบบและผลิตเนื้อหารายการโทรทัศน์ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทชุมชน และเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มีบทบาทสนับสนุนและเป็นเจ้าของสื่อโทรทัศน์ในอนาคต โดยใช้พื้นที่ในจังหวัดพะเยาและเชียงรายในการวิจัยและทดลองปฏิบัติการ

ผลการวิจัย พบว่า 1. การบริหารจัดการสถานีโทรทัศน์ชุมชน “พะเยาทีวี” มีโครงสร้างและการบริหารจัดการองค์กร โดยแบ่งเป็น 1) กลุ่มคนในรูปแบบสมาคมที่ไม่แสวงหากำไร มีบทบาทหน้าที่ในการประสานงานเครือข่ายต่าง ๆ เข้ามาร่วมกิจกรรมและจัดหาทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานต่าง ๆ 2) คณะกรรมการนโยบายมาจากการสรรหาโดยเครือข่ายและภาคส่วนต่าง ๆ มีบทบาทเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำในการบริหารจัดการ และ 3) คณะทำงานบริหารสถานีประกอบด้วยฝ่ายบริหารสถานี ฝ่ายเทคนิคและเผยแพร่ ฝ่ายข่าวและรายการ ฝ่ายชุมชนและการมีส่วนร่วม และฝ่ายวิจัยและพัฒนา เพื่อผลิตเนื้อหาบริการชุมชนโดยใช้สตูดิโอ 3 รูปแบบ 2. การออกแบบเนื้อหารายการใช้กระบวนการมีส่วนร่วม โดยการประชุมกองบรรณาธิการร่วมเพื่อออกแบบรายการ วางแผนการผลิตรายการและกำหนดผังรายการ โดยมีรูปแบบการผลิต 3 ประเภท เนื้อหารายการครอบคลุมทั้ง 13 ประเด็นตามแบบจำลองโทรทัศน์ชุมชนที่ได้ศึกษาโดยสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และ

กิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) 3. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มีบทบาทสนับสนุนและเป็นเจ้าของสื่อโทรทัศน์ในอนาคต พบว่า ชุมชนและภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมสาธารณะ การถ่ายทอดสดเพื่อประชาสัมพันธ์ การสนับสนุนและบริจาคเงินทุนในโอกาสต่าง ๆ การจัดนิทรรศการและการอบรมให้ความรู้ด้านการผลิตสื่อชุมชน

คำสำคัญ: โทรทัศน์ชุมชน; พะเยาทีวี; การพัฒนาสถานีโทรทัศน์ชุมชน

Abstract

The objectives of this research are that 1) to conduct research and develop a strong and self-standing administrative model of community television station; 2) to design and product appropriate television programs that corresponded to community context; and 3) to support community cooperation to create their own television media in the future by conducting and researching in case study of Phayao and Chiang Rai provinces.

The results reveal that 1) the administration of Phayao TV has its construction and administration divided into 3 forms: (1) the group of persons in form of non-profit organization. The main duty is to coordinate and connect networking to join activities organized by Phayao TV. In addition, it is to provide budget; (2) the policy of committee is hold by networking. They have the important role in giving advice and administration to community television station; and (3) the working group has the main duty to administrate television station. It is consisted of department of television station administration, studio technicians, news reporting and television programs, community cooperation, and research and development in order to produce the content to community by using 3 types of studios; 2) the design of content uses a cooperative process of editors to design TV programs, television planning and broadcast programming. There are 3 types of TV program production models. The content is covered 13 issues according to community television model followed by the Office of the National Broadcasting

and Telecommunications Commission (NBTC); 3) the community cooperative enhancement in order to support the role and create their own television media in the future reveals that community and related organizations join the TV program through public activities, live broadcast for public relations, donating budget, exhibitions, and training in community media production.

Keywords: Community Television; Phayao TV;
Development of Community Television Station

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ได้กำหนดกรอบนโยบายและแนวทางในการเปลี่ยนผ่านไปสู่การรับส่งสัญญาณวิทยุโทรทัศน์ในระบบดิจิทัล โดยกำหนดช่องรายการโทรทัศน์ในระบบดิจิทัล ประเภทบริการชุมชน 12 ช่อง ในแต่ละเขตบริการทั่วประเทศนั้น ถือเป็นก้าวสำคัญอันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาในเชิงสังคม เกิดการพัฒนาในชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และเริ่มตระหนักถึงความจำเป็นของการรับข่าวสาร เพื่อบอกเล่าเรื่องราว ความต้องการ และอัตลักษณ์ของชุมชนผ่านสื่อโทรทัศน์ อันเป็นช่องทางที่ชุมชนสามารถเข้าถึงได้มากที่สุดในทุกครัวเรือน เป็นสื่อที่เข้าใจง่าย และไม่ต้องมีค่าใช้จ่ายแพง จากประสบการณ์ด้านโทรทัศน์ชุมชนในจังหวัดพะเยา

โดยสมาคมสื่อชุมชนจังหวัดพะเยา ซึ่งพัฒนามาจากความร่วมมือของสถาบันปวงผญาพายาว (องค์กรไม่แสวงหากำไร) และเครือข่ายชุมชนในพื้นที่จังหวัดพะเยา/เชียงราย โดยสร้างกระบวนการออกแบบโทรทัศน์ประเภทบริการชุมชนด้วยการศึกษาและทดลอง ผลิตรายการโทรทัศน์ในชุมชนและจัดกิจกรรมประกอบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง อาทิ การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นผู้ชมในชุมชน การอบรมนักข่าวพลเมืองและนักข่าวชุมชน การผลิตรายการต้นแบบร่วมกับเครือข่ายและสถานีโทรทัศน์สาธารณะ การให้บริการชุมชนในการทดลองถ่ายทอดสด การจัดรูปองค์กรที่มีกรรมการก่อตั้งที่มาจากหลายภาคส่วน และการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับองค์กรวิชาชีพ วิชาการและเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งระดับจังหวัด และระดับประเทศ ได้ค้นพบแนวทางการให้บริการและกลไกสำคัญในการ

บริหารจัดการสถานีโทรทัศน์ในระดับชุมชนเบื้องต้น

ที่น่าสนใจ คือ ความตื่นตัวของชุมชนที่ต้องการมีสื่อเป็นของตนเอง เพื่อใช้เป็นช่องทางในการรับรู้ข่าวสารท้องถิ่น การประกอบอาชีพ การศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ ชุมชน การอนุรักษ์ และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ในขณะที่สถาบันการศึกษาได้ใช้เป็นพื้นที่ฝึกทักษะให้แก่ นิสิตสาขาวิชานิเทศศาสตร์ เด็กเยาวชนนักเรียนมีพื้นที่ในการผลิตสื่อสร้างสรรค์ ภาครัฐกิจและภาคราชการ ต้องการมีส่วนร่วมเข้ามาสนับสนุนและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น ทั้งนี้ หากชุมชนสามารถเข้าถึงสิทธิในการใช้ช่องทางสื่อโทรทัศน์ในอนาคต เชื่อมั่นว่าจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาและสร้างสรรค์ด้านต่าง ๆ ตามมา

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากโทรทัศน์ชุมชนยังเป็นเรื่องใหม่และท้าทายสำหรับประเทศไทย ด้วยองค์กรกลุ่มคนและประชาชนที่มีความสนใจยังขาดองค์ความรู้ความเข้าใจที่จำเป็นในการประกอบกิจการฯ ทั้งในเรื่องการจัดตั้งสถานี การบริหารสถานี การดำเนินรายการ การจัดหาเงินอุดหนุน การผลิตรายการที่มีคุณภาพ รวมถึงกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งมีความเสี่ยงและอ่อนไหวต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองใน

ปัจจุบัน ดังนั้น เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับเครือข่ายและประชาชนในพื้นที่ และให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายและแผนแม่บทฯ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงปรัชญาของสื่อชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนเป็นเจ้าของอย่างแท้จริง สมาคมสื่อชุมชนจังหวัดพะเยา จึงมีมติร่วมกันที่จะสนับสนุนและผลักดันให้เกิดการพัฒนาต้นแบบสถานีโทรทัศน์ในระบบดิจิทัล ประเภทบริการชุมชน “พะเยาทีวี” ขึ้น เพื่อทดลองปฏิบัติการจริงและใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการ ก่อนจะยื่นขอใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบการ สถานีโทรทัศน์ประเภทบริการชุมชนในอนาคต ให้เหมาะสมกับบริบทของจังหวัดพะเยาและเครือข่ายอื่น ๆ ของประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานีโทรทัศน์ชุมชน “พะเยาทีวี”
2. เพื่อออกแบบและผลิตเนื้อหารายการโทรทัศน์ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทชุมชน
3. เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มีบทบาทสนับสนุนและเป็นเจ้าของสื่อโทรทัศน์ในอนาคต

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยและพัฒนาสถานีโทรทัศน์ชุมชน “พะเยาทีวี” เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลจากการปฏิบัติงานในการประชุมกลุ่ม การจัดกิจกรรมและการลงพื้นที่ในชุมชน โดยมีขั้นตอนการวิจัยและการพัฒนาสถานีโทรทัศน์ชุมชน “พะเยาทีวี”

1. ขั้นตอนการวิจัย

- 1) การศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานีโทรทัศน์ชุมชน
- 2) การสังเคราะห์เอกสาร
- 3) กำหนดกรอบในการวิจัยและพัฒนาสถานีโทรทัศน์ชุมชน
- 4) ถอดบทเรียนองค์ความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาสถานีโทรทัศน์ต้นแบบ
- 5) จัดทำรายงานผลการศึกษาและดำเนินการ พัฒนาสถานีต้นแบบสถานีโทรทัศน์ในระบบดิจิทัล ประเภทบริการชุมชนในภาคเหนือ ฉบับสมบูรณ์ โดยการประชุมคณะทำงานฯ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดการดำเนินโครงการ

6) จัดทำหนังสือคู่มือการดำเนินงานสถานีโทรทัศน์ในระบบดิจิทัล ประเภทบริการชุมชน

2. ขั้นตอนการพัฒนา

1) ประชุมกรรมการบริหารและคณะทำงาน แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ (1) ประชุมคณะทำงานเพื่อวางแผนกิจกรรม การประสานงาน และติดตามงานในแต่ละสัปดาห์ (2) ประชุมร่วมคณะกรรมการเพื่อรายงานการดำเนินงานให้กรรมการบริหารทราบ โดยมีคณะทำงานและคณะกรรมการบริหารเป็นประจำทุกเดือน (3) ประชุมร่วมเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวางแผนงาน/กิจกรรมร่วมกับเครือข่ายในรอบ 2-3 เดือน

2) ออกแบบห้องสตูดิโอและอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตรายการและอุปกรณ์ที่จำเป็นในการถ่ายทำรายการ คณะกรรมการบริหารได้มอบหมายให้คณะทำงานฝ่ายเทคนิคและสนับสนุนการผลิต ศึกษาและพิจารณาเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อให้เป็นไปตามกรอบงบประมาณและการจัดซื้อจัดจ้างของ กทปส. โดยได้รูปแบบสตูดิโอและอุปกรณ์ที่จำเป็นในการผลิตรายการทีวีชุมชนและได้นำเสนอต่อคณะกรรมการผู้ก่อตั้งฯ รอการอนุมัติ และการจัดซื้อจัดจ้าง

ประกอบด้วยชุดอุปกรณ์และเครื่องมือการผลิตในสตูดิโอ ชุดอุปกรณ์และเครื่องมือการถ่ายทอดสดนอกพื้นที่ และชุดอุปกรณ์และเครื่องมือการผลิตข่าวมือถือ (ภาคสนาม) นอกจากนี้ คณะทำงานได้ออกแบบสถานที่ปฏิบัติการ ได้แก่ สตูดิโอผลิตรายการ สำนักงาน ห้องประชุม ห้องฝึกอบรม สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น ป้ายโครงการ/ผังคณะกรรมการและคณะทำงาน ป้ายรายงาน กิจกรรม ความเคลื่อนไหว ตารางงาน ระบบการสื่อสารและหนังสือเอกสารต่าง ๆ

3) การจัดหาแนวทางการจัดหาช่องทางการเผยแพร่ คณะทำงานได้ศึกษาออกแบบและทดลองช่องทางการเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น Facebook Live และ YouTube นอกจากนี้ยังได้ศึกษารูปแบบและช่องทางการเผยแพร่ที่วีชุมชนในระยะสั้นและระยะยาว ความร่วมมือกับเครือข่ายอื่น ๆ ทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพและสื่อท้องถิ่น ขณะนี้อยู่ระหว่างประสานเพื่อลงนามในความร่วมมือต่อไป ได้แก่ มหาวิทยาลัยพะเยา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

4) ประชุมหาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน การประชุมคณะทำงาน กำหนด

วาระ/สัดส่วนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/จัดเตรียมเอกสาร/นิเทศการกลุ่มเป้าหมายเป็นประชาชนและหน่วยงานที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้ได้รับทราบและเข้าใจการดำเนินงานของทีวีชุมชน มีส่วนร่วมในการออกแบบ รูปแบบรายการ เนื้อหาและกำหนดทิศทางในอนาคต

5) รายงานผลการดำเนินการสร้างสตูดิโอสำหรับสถานีโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล ประเภทบริการชุมชนในภาคเหนือ จัดทำรายงานผลการดำเนินการสร้างสตูดิโอและอุปกรณ์ที่จำเป็น แนวทางและช่องทางการเผยแพร่และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน

6) จัดสร้างสตูดิโอพร้อมอุปกรณ์ที่จำเป็น ตามแนวทางจัดซื้อจัดจ้างที่วางไว้ กรรมการตรวจสอบและตรวจรับความถูกต้อง

7) ประชุมกองบรรณาธิการร่วม ระยะแรก ประชุมกองบรรณาธิการเครือข่ายออกแบบรายการและกำหนดเนื้อหาและวางแนวทางเพื่อสนับสนุนการผลิตรายการได้จริง

8) ออกอากาศสดและออกอากาศแบบเทปรีรัน ระยะแรก ประชุมคณะทำงานวางแผนรายการออกแบบรายการและผลิตรายการ

แบบสดและเทปรีรันโดยคณะทำงาน
กองบรรณาธิการร่วมและอาสาสมัคร

9) รายงานผลการอบรม
ถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์
ในการพัฒนาสถานีโทรทัศน์ต้นแบบ
การจัดเวทีถ่ายทอดความรู้และ
ประสบการณ์

10) รายงานผลการออก
อากาศสดและออกอากาศแบบเทปรี
รัน การจัดทำรายงานผลการดำเนิน
การการออกอากาศ

11) การระดมทุนเครือข่าย
พะเยาทีวี การจัดกิจกรรมพบปะเพื่อ
แลกเปลี่ยน เรียนรู้ด้านสื่อชุมชนและ
การระดมทุน

12) ป ร ะ ชุ ม ก อ ง
บรรณาธิการร่วม ระยะสอง กำหนดวัน
ประชุม/เชิญเครือข่ายเข้าร่วม/
จัดเตรียมเอกสาร/ประเด็นวาระ/
จัดการประชุม

13) ออกอากาศสดและ
ออกอากาศแบบเทปรีรัน ระยะสอง
การประชุมคณะทำงานวางแผนรายการ
ออกแบบและผลิตรายการแบบสด
และเทปรีรันโดยคณะทำงาน เครือข่าย
บรรณาธิการร่วมและอาสาสมัคร

14) รายงานผลการออก
อากาศสดและออกอากาศแบบเทปรี
รัน จัดทำรายงานผลการดำเนินการ
การออกอากาศ

ทั้งนี้ ในระหว่างการทำ
กิจกรรมต่าง ๆ คณะทำงานวิจัยและ
อาสาสมัครได้ลงพื้นที่และให้บริการ
ชุมชน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ
เกี่ยวกับทีวีชุมชน เช่น จัดให้มีการ
ถ่ายทอดสดกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ
จัดเวทีสื่อสารสาธารณะ การสนับสนุน
วิทยากรการฝึกอบรมทักษะการใช้
โทรศัพท์มือถือเพื่อผลิตสื่อ

ผลการวิจัย

1. สถานีโทรทัศน์ชุมชนที่มี
รูปแบบและโครงสร้างการบริหาร
จัดการองค์กรอย่างยั่งยืน

การศึกษารูปแบบและ
โครงสร้างการบริหารจัดการองค์กร
อย่างยั่งยืน พบว่า พะเยาทีวีเป็น
องค์กรจัดตั้งตามบุคคลที่อาสาเข้า
มาร่วมกิจกรรมจากตัวแทนชุมชน
สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เป็น
เครือข่ายกับสถาบันปวงผญาพายาว
เรียกว่า คณะทำงานโครงการก่อตั้ง
สถานีโทรทัศน์ชุมชนพะเยาทีวี มี
อาสาสมัครเข้าร่วมผลิตข่าวและ
รายการ โดยไม่ได้รับค่าตอบแทน
ต่อมาได้ให้สมาคมสื่อชุมชนจังหวัด
พะเยาเพื่อรับผิดชอบดำเนินการใน
โครงการและปรับปรุงโครงสร้าง
คณะกรรมการให้สอดคล้องกับการ
บริหารจัดการ

การจัดโครงสร้างการบริหารจัดการองค์กร แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) สมาคมสื่อชุมชนจังหวัดพะเยา เป็นองค์กรนิติบุคคลไม่แสวงหากำไร จัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มบุคคลที่มาจากหลากหลาย มีคณะกรรมการบริหารและสมาชิกดำเนินกิจกรรมด้านการผลิตสื่อ การส่งเสริมสื่อชุมชนและสื่อพื้นบ้าน ให้บริการชุมชนและหน่วยงานภายในจังหวัดพะเยาอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของพะเยาทีวี สมาคมฯ มีบทบาทหน้าที่ในการจัดหาและบริหารทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานต่าง ๆ พร้อมทั้งช่วยประสานงานและเชื่อมโยงเครือข่ายต่าง ๆ เข้ามาร่วมทำงานในเชิงนโยบายและกิจกรรมย่อยในชุมชน 2) คณะกรรมการนโยบายเกิดจากการประชุมสรรหาโดยเครือข่ายและภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดพะเยา ได้แก่ ตัวแทนจากมหาวิทยาลัยพะเยา คณะสงฆ์จังหวัดพะเยา เครือข่ายวัฒนธรรม เครือข่ายผู้หญิง เด็กเยาวชน ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส มีบทบาทหน้าที่ปรึกษาและให้คำแนะนำในการบริหารจัดการ ได้แก่ การกำหนดเนื้อหาและการผลิตรายการ การทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน การกำกับดูแลและตรวจสอบภายใน 3) คณะทำงานบริหารสถานี ประกอบด้วยผู้จัดการโครงการฯ ทำหน้าที่บริหารองค์กร อาสาสมัครใน

โครงการและจิตอาสา ทำหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายด้านต่าง ๆ แบ่งออกเป็นฝ่ายบริหารสถานี ทำหน้าที่ในการดูแลบริหารงานทั่วไปและการบริหารโครงการ ฝ่ายเทคนิคและเผยแพร่ (สตูดิโอ) ทำหน้าที่ในการดูแลเครื่องมือและผลิตรายการ ฝ่ายข่าวและรายการ ทำหน้าที่ในการสร้างเนื้อหาข่าวและรายการร่วมกับเครือข่าย ฝ่ายชุมชนและการมีส่วนร่วม ทำหน้าที่ในการสนับสนุนและประสานงานชุมชน และฝ่ายวิจัยและพัฒนา ทำหน้าที่ในการเก็บข้อมูลและศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพะเยาทีวี

ที่มาของกลไกการบริหารจัดการและบทบาทหน้าที่ในการบริหารงานสถานีโทรทัศน์ชุมชน มีดังนี้ 1) คณะกรรมการบริหาร มาจากการสรรหาของสมาคมสื่อชุมชนจังหวัดพะเยา และเครือข่ายชุมชน มีค่าตอบแทนเป็นค่าเดินทางและเบี้ยเลี้ยงการประชุม มีบทบาทในการกำหนดนโยบายและทิศทางการบริหารสถานี ให้คำแนะนำ ติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้จัดการ/ผู้อำนวยการสถานี และระดมทุนและจัดสรรงบประมาณสนับสนุน 2) ผู้จัดการ/ผู้อำนวยการสถานี มาจากการสมัครรับคัดเลือกของคณะกรรมการบริหาร ได้รับค่าตอบแทนตามที่ตกลงกับฝ่ายบริหาร

มีบทบาทในการบริหารจัดการสถานีให้เป็นไปตามนโยบายของคณะกรรมการบริหาร ดำเนินการบริหารโครงการและงบประมาณ อำนาจการกองบรรณาธิการข่าวและรายการให้มีอิสระ ปราศจากการแทรกแซง ประสานความร่วมมือกับเครือข่ายชุมชนเพื่อให้เข้าถึงบริการอย่างทั่วถึง 3) เจ้าหน้าที่ประจำสถานีประกอบด้วยฝ่ายสำนักงาน ฝ่ายสตูดิโอและเทคนิค ฝ่ายข่าวและรายการ ฝ่ายประสานงานเครือข่ายและระดมทุน ฝ่ายวิจัยและพัฒนา และฝ่ายการเงินและงบประมาณ มาจากการรับสมัครคัดเลือกของผู้บริหารสถานี ผ่านความเห็นชอบกรรมการบริหาร มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการทำงานตามภารกิจ ได้รับค่าตอบแทนเป็นรายเดือน/สัญญาปี 4) อาสาสมัครทั่วไป มาจากความสมัครใจจิตอาสามาทำงาน มีค่าตอบแทนเหมาะสมเป็นรายชั่วโมง รายวันหรือเหมาจ่ายตามตกลง โดยได้รับมอบหมายการทำงานจากหัวหน้าสถานีตามวาระหรือศักยภาพของบุคคล

ในการบริหารงบประมาณ สถานีโทรทัศน์ชุมชน มีต้นทุนในการดำเนินกิจการ แบ่งออกเป็นต้นทุนด้านบริหารองค์กร ได้แก่ ค่าจ้าง/ค่าตอบแทน ค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภค ค่าวัสดุ/ครุภัณฑ์ ค่าบริหารจัดการ ค่า

จัดทำรายงาน ค่าตรวจสอบบัญชี คิดเป็นร้อยละ 30 ด้านผลิตรายการ ได้แก่ ค่าเครื่องมือและอุปกรณ์สตูดิโอ ค่าวัสดุสำนักงาน ค่าเดินทาง ค่าเช่าอุปกรณ์ประกอบต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 60 และด้านการมีส่วนร่วม ได้แก่ การจัดประชุม การจัดกิจกรรม การระดมทุน การวิจัยและพัฒนา คิดเป็นร้อยละ 10 ในส่วนของสตูดิโอผลิตรายการพะเยาทีวี ได้แก่ การผลิตรายการในห้องส่ง การผลิตรายการและถ่ายทอดสดนอกสถานที่ และการถ่ายทอดสดเหตุการณ์ ผ่านอุปกรณ์โทรศัพท์มือถือ โดยการผลิตแต่ละรูปแบบจะมีการใช้อุปกรณ์และมีค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ได้ร่วมมือผลิตรายการกับสตูดิโอเครือข่าย ได้แก่ สตูดิโอมหาวิทยาลัยพะเยา สตูดิโอมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา และสตูดิโอสามแฉกแซนแนล อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

2. สถานีโทรทัศน์ที่สามารถให้บริการชุมชนที่มีเนื้อหาข่าวและรายการที่มีคุณภาพ เหมาะสมกับบริบทของชุมชน

1) การมีส่วนร่วมในการออกแบบรายการโดยการประชุมกองบรรณาธิการ ได้แก่ (1) การออกแบบรายการ โดยเปิดโอกาสให้บุคคล กลุ่มคน องค์กรเข้ามานำเสนอรายการ เพื่อ

ออกแบบรายการร่วมกัน เช่น การตั้งชื่อรายการ การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย รูปแบบที่จะนำเสนอ การแบ่งช่วงตอน ตลอดจนการเตรียมอุปกรณ์และเนื้อหาต่าง ๆ ในการประชุมกองบรรณาธิการร่วม ระยะเวลาแรก คณะทำงานได้ดำเนินการจัดประชุมแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อออกแบบรายการโดยคณะทำงานภายใน และรูปแบบรายการร่วมกับเครือข่ายชุมชน องค์กรหรือหน่วยงานภายนอก มี 3 รูปแบบ คือ รายการที่ผลิตเอง ทางกองบรรณาธิการจะมีการประชุมร่วมกัน เพื่อกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการนำเสนอรายการนั้น ๆ โดยนำมาจากข้อเสนอของเครือข่ายหรือผู้ชม รายการที่ผลิตร่วม เป็นความร่วมมือระหว่างบุคคล/จิตอาสา กลุ่มคนหรือองค์กรที่สนใจ มีการพูดคุยแนวคิดหลักของรายการ รูปแบบการนำเสนอ ความพร้อมของคณะทำงาน และรายการที่ผลิตโดยสื่อชุมชนที่มีความสามารถและทักษะผลิตรายการได้เอง แต่ต้องการพื้นที่ในการเผยแพร่ หากพิจารณาผลงานเป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือเป็นไปตามหลักเกณฑ์ทิศทางของพะเยาที่จะนำมาเผยแพร่ (2) การวางแผนการผลิตรายการ โดยการบรรณาธิการรายการข่าวก่อนออกอากาศ ให้มีการประชุมทีมงาน เพื่อคัดกรองข่าวที่

เกิดขึ้น ส่วนการรวบรวมเนื้อหา รายการอื่น ๆ กำหนดให้มีผู้ผลิตรายการ (โปรดิวเซอร์) เป็นผู้ประสานงานกับผู้รับผิดชอบแต่ละรายการ เพื่อติดตามความคืบหน้าในการผลิตและความเรียบร้อยของรายการก่อนนำมาออกอากาศ โดยบรรณาธิการข่าวและรายการจะตรวจสอบอีกครั้ง การวางแผนการผลิตรายการ มี 3 รูปแบบ คือ การผลิตภายในสตูดิโอ การผลิตรายการทั่วไปนอกสตูดิโอ และรายการถ่ายทอดสด (3) การกำหนดผังรายการ มีการพัฒนารูปแบบผังรายการเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง 3 ระยะเวลา ระยะเวลาแรก กองบรรณาธิการออกแบบร่วมกับฝ่ายบริหารสถานีทดลองเผยแพร่ 4 ชั่วโมง/สัปดาห์ ระยะเวลาที่สอง มีการปรับปรุงตามข้อเสนอของเครือข่าย โดยเพิ่มการเผยแพร่ 6 ชั่วโมง/สัปดาห์ และระยะที่สาม เผยแพร่ 8 ชั่วโมง/สัปดาห์ โดยจัดวางผังตามข้อมูลการรับชมและเครือข่ายที่นำเสนอ ซึ่งได้ร่วมกันออกแบบตามหลักเกณฑ์และสัดส่วนที่กสทช. กำหนดและตามแบบจำลองการศึกษา

2) รูปแบบการผลิตรายการ การดำเนินงานด้านการผลิตรายการ 3 รูปแบบ ได้แก่ (1) การผลิตรายการเอง ประกอบด้วยรายการข่าว/วิเคราะห์

ข่าว/สนทนา/รายงาน/สารคดี/ถ่ายทอดสด มีระบบการผลิตรายการผ่านการประชุมกองบรรณาธิการและลงมือปฏิบัติโดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้อาสาสมัครและผู้ดำเนินรายการประสานการทำงาน ตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดก่อนเผยแพร่ โดยใช้งบประมาณและอุปกรณ์จากสตูดิโอพะเยาทีวี คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 70

(2) การผลิตรายการร่วมกับเครือข่ายประกอบด้วยเกษตรจังหวัด กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน มจร. วิทยาเขตพะเยา สถาบันปวงผญาพายาว ออกแบบรายการและวางแผนกระบวนการผลิตรายการในแต่ละตอน มอบหมายให้ทีมงานพะเยาทีวีสนับสนุนและใช้อุปกรณ์ถ่ายทำ เพื่อบันทึกรายการตามเวลานัดหมาย ส่วนเนื้อหาทางเครือข่ายเป็นผู้เรียบเรียงนำเสนอและออกค่าใช้จ่ายเอง (3) ผลิตโดยสื่อชุมชน ผู้ผลิตท้องถิ่นนักเรียน/นักศึกษา เป็นลักษณะการขออนุญาตและร่วมมือกัน เพื่อใช้พะเยาทีวีเป็นช่องทางเผยแพร่ ผ่านการพูดคุยและสนับสนุนในบางกรณี เพื่อให้ได้เนื้อหาที่สอดคล้องกับแนวทางของพะเยาทีวี อุปกรณ์และค่าใช้จ่าย สื่อชุมชนหรือผู้ผลิตท้องถิ่นเป็นผู้ออกเองทั้งหมด

3) การสร้างการมีส่วนร่วมและการพัฒนาเนื้อหารายการ ได้แก่

(1) กลไกการพัฒนาเนื้อหารายการ ใช้กลไกการบรรณาธิการร่วมเพื่อผลิตรายการและข่าว เพื่อให้คณะทำงานได้มีส่วนร่วมและได้ผลผลิตที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและมีกระบวนการตรวจสอบ (2) กลไกในการตรวจสอบเนื้อหารายการ กองบรรณาธิการข่าวและรายการ ได้จัดให้มีการแจ้งทิศทางการทำข่าวและรายการแก่ผู้ร่วมงานและเครือข่ายเป็นระยะ พร้อมให้มีการตรวจสอบความผิดพลาด ข้อบกพร่องเกี่ยวกับรายละเอียดเนื้อหารายการต่าง ๆ

3. สถานีโทรทัศน์ชุมชนที่เปิดให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนและเป็นเจ้าของเพื่อส่งเสริมพัฒนาอย่างแท้จริง

พะเยาทีวีได้เปิดพื้นที่ให้ชุมชนและภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทสนับสนุนและส่งเสริม เป็นเจ้าของสื่อโทรทัศน์โดยกระบวนการต่าง ๆ ผ่านสื่อและในสื่อ ได้แก่ 1) ผู้ร่วมรายการ โดยเชิญเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นหรือให้ความรู้ในรายการต่าง ๆ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ ปราชญ์ท้องถิ่น ตัวแทนกลุ่มและหน่วยงานทั้งภาคประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมเข้าร่วมรายการ 2) ผู้รับบริการ โดยได้รับการตอบรับจากชุมชน เครือข่ายและภาคส่วนต่าง ๆ ที่ส่งหนังสือขอความร่วมมือและได้รับการ

ประสานงาน เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมการถ่ายทอดสด การแถลงข่าว ประชาสัมพันธ์ การประชุมวิชาการ และการขอศึกษาดูงาน 3) ผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีการจัดกิจกรรมสาธารณะ และงานเวทีสัมมนาต่าง ๆ ที่จัดโดยสมาคมสื่อชุมชนจังหวัดพะเยา สถาบันปวงผญาพายว โดยเป็นตัวแทนของกลุ่มเครือข่ายหรือภาคส่วนต่าง ๆ ในการนำเสนอหรือแสดงความคิดเห็น 4) ผู้สนับสนุนเงินทุนและทรัพยากร ในการระดมทุนและจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องใช้งบประมาณดำเนินการหรือจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ พะเยาทีวีได้ออกประกาศเพื่อเชิญชวนให้สาธารณะได้ร่วมบริจาคเป็นกองทุนหรือสิ่งของเครื่องใช้ โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมหลายช่องทางเพื่อจัดตั้งเป็นกองทุนพะเยาทีวี มาจากการได้รับบริจาค การจัดทำโครงการวิจัยและพัฒนา การบริการจัดประชุม การอบรมและเป็นวิทยากร การให้บริการถ่ายทอดสด และผลิตวีดิทัศน์ และการจัดทำของที่ระลึก โดยมีรายได้ (ปี 2560-2562) ประมาณ 545,518 บาท 5) เครือข่ายอาสาสมัคร พะเยาทีวีเปิดให้บุคคลที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอาสาสมัคร เพื่อช่วยสนับสนุนการดำเนินงาน แบ่งออกเป็นกลุ่มสื่อชุมชน/สื่อท้องถิ่น จังหวัดพะเยา ประกอบด้วยผู้สื่อข่าว

ประจำท้องถิ่นของสื่อส่วนกลาง โดยการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เหตุการณ์สำคัญที่มีผลกระทบเพื่อนำมาเผยแพร่อีกช่องทางหนึ่ง กลุ่มจิตอาสาข่าวพะเยาทีวี เป็นบุคคลในชุมชน ผู้นำท้องถิ่นและราชการบำนาญ ซึ่งทำกิจกรรมและอยู่ในพื้นที่ตามอำเภอต่าง ๆ ทำหน้าที่รายงานข่าว ส่งต่อภาพเหตุการณ์และกิจกรรมชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบ และกลุ่มสื่อมือถือพะเยา/เชียงราย เป็นผู้ที่ผ่านการอบรมการใช้มือถือในการผลิตสื่อชุมชนของพะเยาทีวี

อภิปรายผล

1. แนวทางด้านองค์กร ผู้ประกอบการ องค์กรที่จะเข้ามาบริหารจัดการหรือเป็นผู้ประกอบการโทรทัศน์ชุมชน ควรเป็นองค์กรที่ก่อตั้งขึ้นโดยกลุ่มคนในท้องถิ่นหรือชุมชนในรูปสมาคมหรือองค์กรสาธารณะประโยชน์เพื่อแสดงตัวตนตามระเบียบข้อกฎหมายที่มีอยู่ โดยได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากรัฐ 50-70% ด้านหนึ่งก็ให้สังคมมีส่วนร่วมและติดตามตรวจสอบได้ ทั้งนี้คนทำงานประจำและเงินทุนในการดำเนินงานเป็นปัจจัยสำคัญให้กิจการต่อเนื่องและยั่งยืน

2. แนวทางด้านเนื้อหาการรายการ และผลผลิตอื่น ๆ ผลผลิตและบริการ

จากโทรทัศน์ชุมชน ไม่จำเพาะแต่เพียงการผลิตรายการหรือข่าวสาร ควรเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านสื่อ สถานที่ฝึกงานและศึกษาดูงานแก่สถาบันการศึกษา ศูนย์ข้อมูลองค์ความรู้และบันทึกเหตุการณ์ชุมชน และเป็นพื้นที่กลางสำหรับการแสดงความคิดเห็นในสาธารณะเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย การจัดกิจกรรมในเชิงสร้างสรรค์และหารูปแบบการนำเสนอที่แปลกใหม่ขึ้น ซึ่งหากสื่อชุมชนมีหลายหลายประเภทและไม่จำกัดช่องทางการเผยแพร่ จะทำให้เกิดการแข่งขันในด้านคุณภาพต่อไป

3. แนวทางด้านเครือข่ายโทรทัศน์ชุมชน การเชื่อมประสานเครือข่ายโทรทัศน์ชุมชน ทั้งภาควิชาชีพและวิชาการ รวมถึงภาคประชาสังคม จะทำให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนด้านสื่อและสื่อวิชาชีพหลัก ซึ่งจะช่วยให้อาจารย์หรือเนื้อหาสื่อมีความปลอดภัยและสร้างสรรค์ เมื่อนำมาจัดระบบทั้งประเทศจะเห็นการขับเคลื่อนที่สร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

4. แนวทางด้านนโยบายสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) และยุทธศาสตร์ชาติสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง

กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ กองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมเพื่อประโยชน์สาธารณะ (กทปส.) และกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ และหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนโทรทัศน์ชุมชน ซึ่งในกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องก็ระบุไว้ชัดเจนถึงบทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานหรือคณะกรรมการฯ ไว้โดยเฉพาะการจัดสรรคลื่นความถี่โทรทัศน์ ประเภทบริการชุมชน ซึ่งจะทำให้เกิดช่องทางเผยแพร่ที่ทั่วถึง ทั้งนี้สื่อโทรทัศน์ชุมชนมีศักยภาพในหลายด้าน โดยเฉพาะการเข้าถึงประชาชนซึ่งครอบคลุมพื้นที่ทั่วทั้งเขตบริการ และมีเครื่องรับทุกครัวเรือน เป็นสื่อที่เข้าใจง่าย เพราะมีทั้งภาพและเสียง ใช้ในการเผยแพร่องค์ความรู้ ข้อมูลการพัฒนาและการประชาสัมพันธ์ชุมชน การท่องเที่ยว สินค้าโอท็อป (OTOP) ศิลปวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ

5. แนวทางด้านการสื่อสารสังคมและการระดมทุน ทุนหมุนเวียนในการบริหารโทรทัศน์ชุมชน เป็นปัจจัยหลักในการทำงานเพื่อให้เกิดเนื้อหารายการและผลผลิตที่มีคุณภาพและต่อเนื่อง ดังนั้น การสื่อสารกับสังคมให้เห็นถึงความสำคัญและจำเป็นในการพัฒนาโทรทัศน์ชุมชนด้วยการสนับสนุน

ทรัพยากรหรืองบประมาณ จึงต้องมีความชัดเจนในแง่ของผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับท้องถิ่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษาและวัฒนธรรม ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ข้อจำกัดหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการระดมทุน คือ กฎหมายว่าด้วยองค์การสาธารณประโยชน์/องค์กรสื่อในการรับบริจาค ซึ่งหากมีการเปิดกว้างขึ้นจะทำให้มีเงินสนับสนุนมากพอสมควร

สรุป

แนวทางการพัฒนาสถานีโทรทัศน์ชุมชนในอนาคต ได้แก่ 1) การจัดตั้งกองทุนโทรทัศน์ชุมชนพะเยา

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. (2554). *สื่อที่ใช้ ของใครที่ขอบ: การ์ตูน โทรทัศน์ท้องถิ่น* แพนคลับ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทรา บุรารักษ์. (2557). รูปแบบการจัดการทีวีชุมชนของภาคชุมชนในประเทศไทย. *วารสารศาสตร์ฉบับ Seeing Is Believing*. 8 (3), 40-79.
- _____. (2554). การสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างโทรทัศน์สาธารณะกับภาคประชาสังคมเพื่อการพัฒนาสถานีภูมิภาค. *วารสารนิเทศศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 29 (2), 1-17.
- _____. (2551). *การศึกษาโทรทัศน์ส่วนภูมิภาค: การกำเนิดการดำรงอยู่และการพัฒนา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทสาขานิเทศศาสตร์ดุสิตบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Balit S. In Foreword. White, S. A. (ed.). (2002). *Participatory Video Images that Transform and Empower*. New Delhi: Sage Publication India Pvt Ltd.
- Boafo, S. T. K. Introduction in Boafo, S.T.K. (ed). (2000). *Promoting Community Media in Africa*, (pp. 5-10). UNESCO.

ทีวี มาจากการหารายได้ การจัดทำโครงการวิจัยและพัฒนา การดำเนินธุรกิจรับผลิตสื่อ/จัดงาน (อีเวนต์) ถ่ายทอดสดและพัฒนาชุดผลิตภัณฑ์ (แบรนด์) “พะเยาทีวี” 2) จัดรูปองค์กร/โครงสร้างโทรทัศน์ชุมชนพะเยาทีวีที่มีความชัดเจนและทำงานได้จริง และ 3) จัดระบบเครือข่ายโทรทัศน์ชุมชนพะเยาทีวี ประกอบด้วย กองบรรณาธิการร่วม จัดอาสา สภาสื่อชุมชนและสตูดิโอสาขา

Carpentier, N. (2011). *Media and Participation: A Site of Ideological-democratic Struggle*. Chicago: The University of Chicago Press.